

Polisförbundet

Polisförbundets rapport

HOT OCH VÅLD MOT POLISER

JUNI 2017

INNEHÅLL

FÖRORD	3 – 4
SAMMANFATTNING	5 – 6
POLISFÖRBUNDETS KRAV I KORTHET	7
BAKGRUND	8
POLISFÖRBUNDETS UNDERSÖKNING	9
RESULTAT	10 – 20
Fyra av tio poliser utsätts	10
Hot och våld vanligast	11
Ingripandepoliser mest utsatta	12 – 13
Olika former av våld	14 – 15
Upprepade hot	16 – 17
Upprepat våld	18
Ovanligt med stöd till utsatta	19
Låg kännedom om rutiner	20
POLISFÖRBUNDETS KRAV	21 – 27
Skärp straffen för brott mot blåljuspersonal	21
Stärk polisens rätt till kränkingsersättning	22 – 23
Höj anslaget och satsa på polislönerna	23– 24
Inför obligatorsik yrkeshandledning	24– 25
Personlig skyddsutrustning till samtliga i yttre tjänst	25
Kontinuerlig fortbildning	26– 27
Bemanna underifrån och upp	27

Rapporten bygger på en medlemsundersökning genomförd våren 2017 av Novus Opinion. Grafiken är gjord av TT Nyhetsbyrån.

FÖRORD AV ORDFÖRANDE LENA NITZ

”Det är inte smågrus vi pratar om. Det är knytnävsstora stenar som spräcker skallen på en om man får dem i huvudet.”

Foto: Roger Schederin

SÅ BESKREV EN POLIS SIN ARBETSSITUATION i en intervju för ett par år sedan. Liknande historier har blivit allt vanligare och bilden är att våldet ändrat form och delvis blivit grövre. Mot bakgrund av det ville Polisförbundet gå till botten med problemen och genomföra en kvantitativ medlemsundersökning om hot och våld. Resultatet är oroande.

Sex av tio poliser i yttre tjänst uppger att de det senaste året utsatts för våld, hot eller trakasserier. Spektrat av hot och våld är brett. Det kan handla om att någon avsiktligt försöker att köra på en polis med sin bil, om misshandel och om beskjutning med pyroteknik. Flera poliser beskriver i rapporten hur både partner och barn hotats: ”Man sa att man skulle hugga ihjäl min fru och mina barn”.

I februari i år exploderade en bil som tillhör en polischef inom Uppsalapolisen. Polischefen har drivit flera uppmärksammade insatser mot gängkriminella. Bilen stod parkerad utanför hans privata bostad. I Tumba sommaren 2015 kastades en handgranat mot en polisbuss. Det var det ren tur att ingen kom till skada.

Men det är också viktigt att inte förminska händelser som i vissa socialt utsatta områden närmast blivit vardag. Stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal är inga oskyldiga pojkstreck. En sten kan döda en människa. Det är bara en tidsfråga innan en polis blir allvarligt skadad.

Poliser är tränade och utbildade för att möta hot och våld. Det är delvis en del av jobbet. Men arbetsmiljön som beskrivs i rapporten skulle få av oss acceptera.

Hot och våld mot poliser är en arbetsmiljöfråga och samtidigt en attack mot demokratin. En väl fungerande polis är en central del av en rättsstat och en lika viktig del i vårt välfärdsbygge som skola, sjukvård och äldreomsorg.

De politiska partierna är överens om att fler poliser behövs. De behövs här och nu. Men nya poliser utbildas inte över en natt. Det är därför viktigare än någonsin tidigare att polisens löner och arbetsvillkor tas på största allvar så att de som är poliser i dag väljer att stanna. I rapporten listar Polisförbundet förbättringar som måste till för att vända en utveckling där allt fler poliser lämnar yrket.

Stockholm 2017-06-28

Lena Nitz
Polisförbundets ordförande

SAMMANFATTNING/SLUTSATSER

Sju av tio poliser upplever att utsattheten för hot och våld ökat de senaste två åren, visar en Novus-undersökning utförd på uppdrag av Polisförbundet. Trots en stor utsatthet i yrket vet hälften av de drygt 2 000 svarande inte vilka rutiner som gäller på arbetsplatsen vid utsatthet för våld, hot och trakasserier.

Att poliser utsätts för hot och våld är i sig inget nytt. Men en förändring i utsatthet tycks ha skett under senare år. Den bild Polisförbundet fått i samtal med medlemmar, skyddsombud och huvudskyddsombud är att våldet mot poliser delvis ändrat form. Utstuderade våldsytringar uppges ha blivit vanligare.

När Polisförbundet nu för första gången ställt frågor om sten-/flaskkastning och beskjutning med fyrverkerier/pyroteknik uppges 30 respektive 26 procent av de hot- och våldsutsatta att de råkat ut för detta. Då Polisförbundet gjorde liknande undersökningar 2008 och 2010 fanns de inte ens med som svarsalternativ. Utvecklingen under senare år har gjort den typen av frågor självklara.

Eftersom frågorna ställts för första gången finns inga uppgifter om hur stor utsattheten för just dessa typer av våld varit tidigare. Men vad vi vet är att bland annat utvecklingen i utsatta områden gjort det mer svårjobb för poliser, både ur effektivitets- och säkerhetssynpunkt. Av Polismyndighetens nya rapport om utsatta områden framgår att två till fyra patruller ibland krävs för uppgifter som normalt sett bara skulle kräva en polispatrull och att det i dag är ”en del av normalbilden att unga gemensamt går till angrepp mot polis”.

Utsattheten för hot och våld är störst i ingripandeverksamheten där drygt sex av tio poliser i Polisförbundets undersökning uppges att de utsatts. Den vanligaste formen av våld är våldsam motstånd.

Det är också bland de mest utsatta, bland ingripandepoliserna, som lönerna är lägst. 73 procent av de poliser som utsatts för våld i tjänsten under undersökningsperioden tjänar mindre än 27 000 kronor i månaden.

För att få den polisnumerär som krävs måste lönerna upp – både för att locka nya till yrket och för att hålla kvar dem som redan är poliser. Pengar måste skjutas till av regeringen om poliserna ska kunna bli tusentals fler.

Poliser måste också känna att samhället bättre värnar deras säkerhet. Det kan dels ske genom lagskärpningar för brott mot blåljuspersonal men också genom att brottsutsatta polisens rätt till kränkingsersättning inte slentrianmässigt avskrivs.

För att polisycket ska bli mer attraktivt krävs dessutom ökade ansträngningar från arbetsgivaren. En bra början kan vara att se till att alla poliser vet vilka rutiner som gäller på arbetsplatsen vid utsatthet för hot och våld.

POLISFÖRBUNDETS KRAV I KORTHET

För att bemöta polisens utsatthet kräver Polisförbundet av politikerna:

- **Skärp straffen för brott mot blåljuspersonal**

Lagen måste skärpas, bland annat i form av hårdare straff för att tydligare visa på allvaret i att begå brott mot blåljuspersonal.

- **Stärk polisens rätt till kränkingsersättning**

Poliser måste beviljas kränkingsersättning i högre utsträckning. Avslag till kränkingsersättning med motiveringen att poliser ska tåla hot och våld i arbetet måste vara något som sker endast i enstaka undantagsfall och inte tillämpas som en närmast generell regel.

- **Höj anslaget och satsa på polislönerna**

Anslaget till Polismyndigheten måste ökas rejält och det måste ske nu. Myndighetens siffror visar tydligt att varken pengar eller personal räcker till. Samtliga sju polisregioner har överskridit budget. Övertidsuttaget ligger högt över plan och väljer fler att lämna yrket på grund av missnöje med låga löner och dåliga arbetsvillkor kommer övertidskostnaden att stiga ytterligare.

Polisförbundet kräver av Polismyndigheten:

- **Inför obligatorisk yrkeshandledning**

Poliser behöver hjälp av professionell kompetens för att bearbeta svårigheter i jobbet. Handledning krävs för att lyfta diskussioner om polisens roll och agerande i olika situationer vilket bidrar till utveckling och lärande.

- **Personlig skyddsutrustning till samtliga poliser i yttre tjänst**

Illasittande skyddsutrustning leder till ett sämre skydd. Ballistiska hjälmar och västar måste därför vara personliga. Dessutom måste regler/rutiner kring hur tillgänglig utrustningen är harmoniseras.

- **Kontinuerlig fortbildning**

Polismyndigheten lever inte upp till sina egna ambitioner om årlig fortbildning i för yrket absolut nödvändiga kunskaper och färdigheter. Att skjuta viktig utbildning på framtiden må vara en kortsiktig lösning på bemanningsproblemen men innebär ökade risker för såväl poliser som för medborgare.

- **Bemanna underifrån och upp**

Bemanningen måste ökas och utgå från en analys av vilka behov som finns på lokalpolisområdesnivå. Är inte resurserna korrekt dimensionerade kommer såväl yrkeshandledning som kontinuerlig fortbildning bli omöjliga att genomföra i praktiken.

BAKGRUND

ANTALET PLATSER PÅ LANDETS POLISUTBILDNINGAR har utökats kraftigt som ett svar på behovet av fler poliser. Men platserna har inte fyllts. Samtidigt visar siffror från Polismyndigheten att antalet poliser som valt att lämna sina anställningar ökat dramatiskt de senaste två åren.

Åren 2011–2014 lämnade årligen mellan 612 och 714 poliser yrket. Under 2015 och 2016 slutade 832 respektive 950 poliser. Ökningarna kan inte förklaras med stora pensionsavgångar. I stället är det inom grupperna poliser under 40 år och poliser i åldersspannet 40–60 som de dramatiskt många fler avhoppens syns. Detta visar Polismyndighetens egna siffror.

Bakom avhoppet ligger bland annat ett utbrett missnöje med låga löner, bristande förutsättningar för att göra ett bra jobb och en känsla av att inte räcka till. Ovanpå det tillkommer ett hårdnat arbetsklimat där särskilt vissa poliser i ingripandeverksamheten oftare möts av ett mer utstuderat våld än tidigare och där egentligen enkla insatser numera ibland kräver fler än en patrull.

I en tidigare undersökning gjord av Polisförbundet – Utmaningar för hela Sveriges polis (maj 2017) – låg fokus bland annat på utredningsverksamheten och den otillfredsställande brottsupplärningen. Då angav 39 procent av de tillfrågade brist på personal i utredningsverksamheten som den främsta orsaken till de dåliga resultaten. 13 procent angav personalbrist i ingripandeverksamheten som främsta orsak. Personalbrist anges också återkommande av Polisförbundets medlemmar som en orsak till en otillfredsställande arbetsmiljö, bland annat ur säkerhetssynpunkt.

Ska de politiska löften om satsningar på tusentals fler poliser bli verklighet krävs en medvetenhet om de olika problem som är specifika för yrkesgruppen och en tydlig plan för hur de ska lösas. Det behövs för att hålla kvar dem som nu jobbar som poliser men också för att locka tillräckligt många – som är tillräckligt bra – för att politikernas löften om en kraftig ökning av antalet poliser ska bli verklighet inom rimlig tid.

POLISFÖRBUNDETS UNDERSÖKNING

NOVUS OPINION har på uppdrag av Polisförbundet genomfört en medlemsundersökning kring frågor om utsatthet för våld, hot och trakasserier i yrket. Fältperiod var mellan den 23 mars och den 3 april 2017.

2 061 webbintervjuer genomfördes bland Polisförbundets medlemmar i yrkesverksam ålder. Urvalet gjordes genom en slumpmässig dragning ur Polisförbundets medlemspanel. Svaren har skett anonymt.

De 2 061 svarande som genomfört hela intervjun utgör 58,5 procent av nettourvalet, vilket enligt Novus är en mycket bra svarsfrekvens.

Novus har viktat resultaten på hur Polisförbundets medlemmar fördelar sig avseende ålder, kön och om de har förtroendeuppdrag eller inte. Undersökningsresultatet är därmed representativt för förbundets medlemmar avseende de parametrarna.

RESULTAT

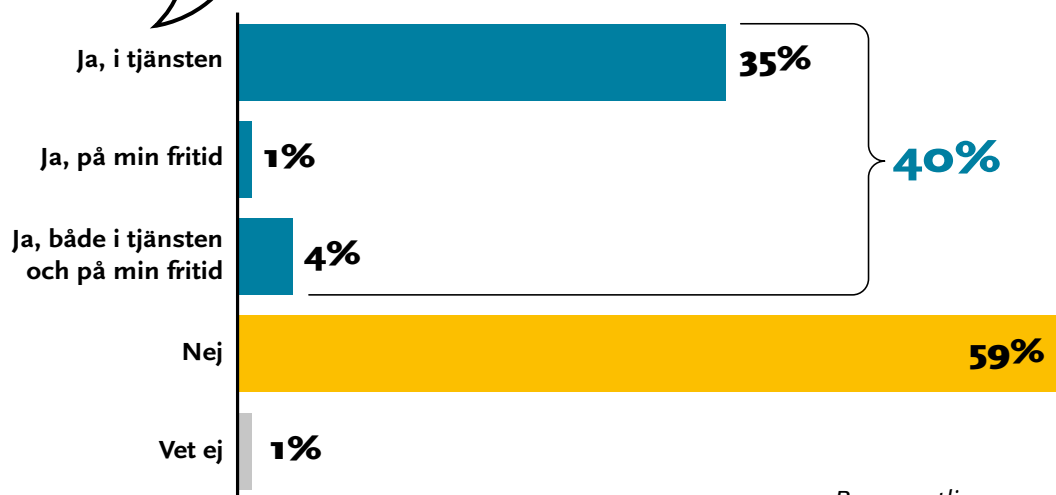
Fyra av tio poliser utsätts

Fyra av tio poliser har blivit utsatta för hot, våld, trakasserier eller annan otillbörlig påverkan i tjänsten, på fritiden eller både och under de senaste tolv månaderna. Bara ett svarsalternativ gick att välja.

Jämför man åldersgrupper är yngre generellt mer utsatta än äldre vilket till stor del förklaras av att de har olika typer av tjänster.

Sju av tio (69 procent) upplever att utsattheten för hot och våld ökat de senaste två åren.

Har du blivit utsatt för hot, våld, trakasserier eller annan otillbörlig påverkan (med otillbörlig påverkan menar vi att utöver våld, hot och trakasserier sådana situationer som syftar till att påverka den enskilde polisens myndighetsutövning, exempelvis försök till korruption) kopplat till ditt arbete under de senaste 12 månaderna?

Bas: samtliga, n=2061

”

”Jag ska döda dig och hela din familj”

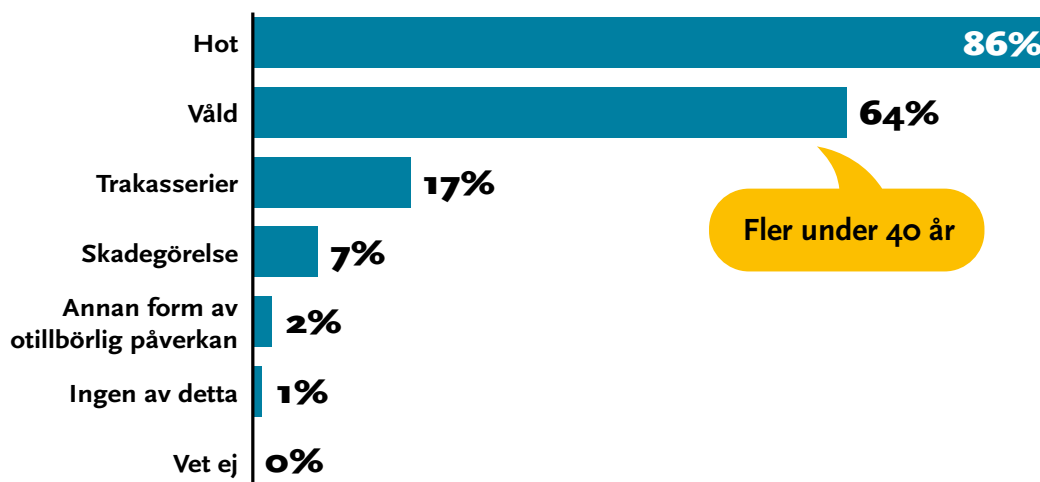
Citat från Polisförbundets undersökning

Hot och våld vanligast

Av de poliser som blivit utsatta för hot, våld och trakasserier i tjänsten svarar 86 procent att de blivit utsatta för hot och 64 procent att de blivit utsatta för våld. 17 procent har utsatts för trakasserier.

Medan utsattheten för våld är betydligt lägre bland äldre poliser (30 procent av de hot- och våldsrabbade i åldersgruppen 60–65 år) syns inte alls samma markanta skillnader mellan åldersgrupperna när det gäller hot (70 procent i åldersgruppen 60–65 år).

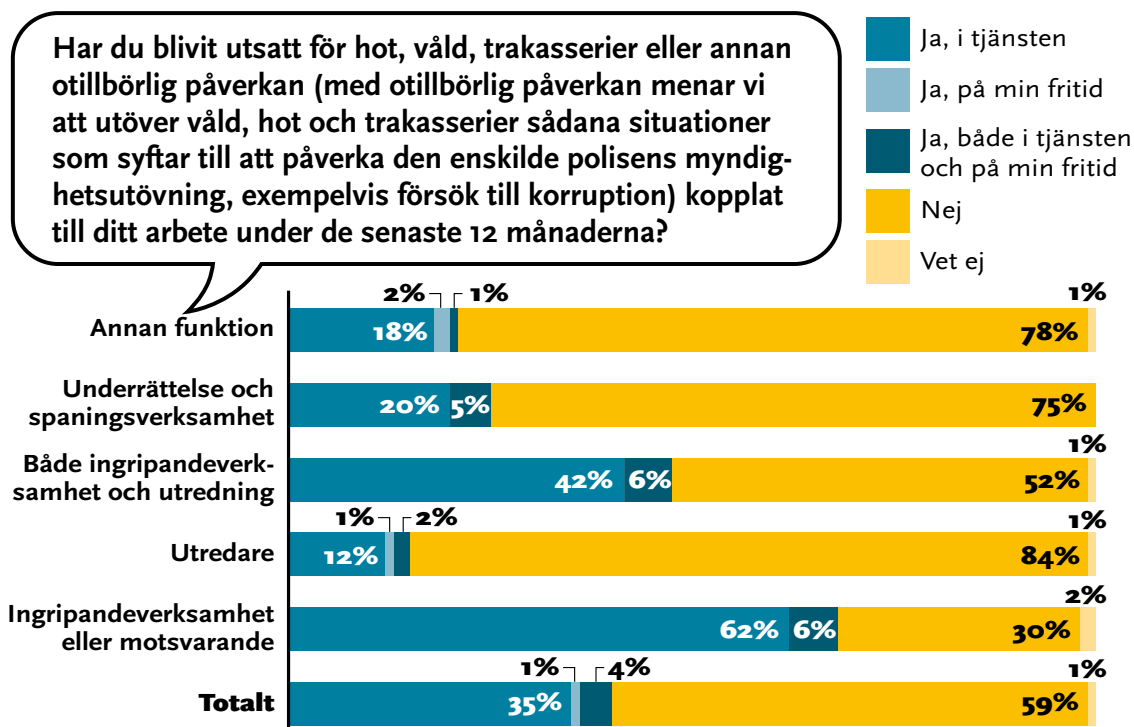
Vad av följande har du blivit utsatt för? (kryssa för alla som stämmer in)

Bas: har blivit utsatt, n=726

Ingripandepoliser mest utsatta

I årets undersökning har vi delat upp de svarande utifrån var i polisorganisationen medlemmen arbetar. Av dem som arbetar i ingripandeverksamheten uppgav hela 62 procent att de blivit utsatta för hot, våld eller trakasserier de senaste tolv månaderna. Det är därmed den mest utsatta gruppen.

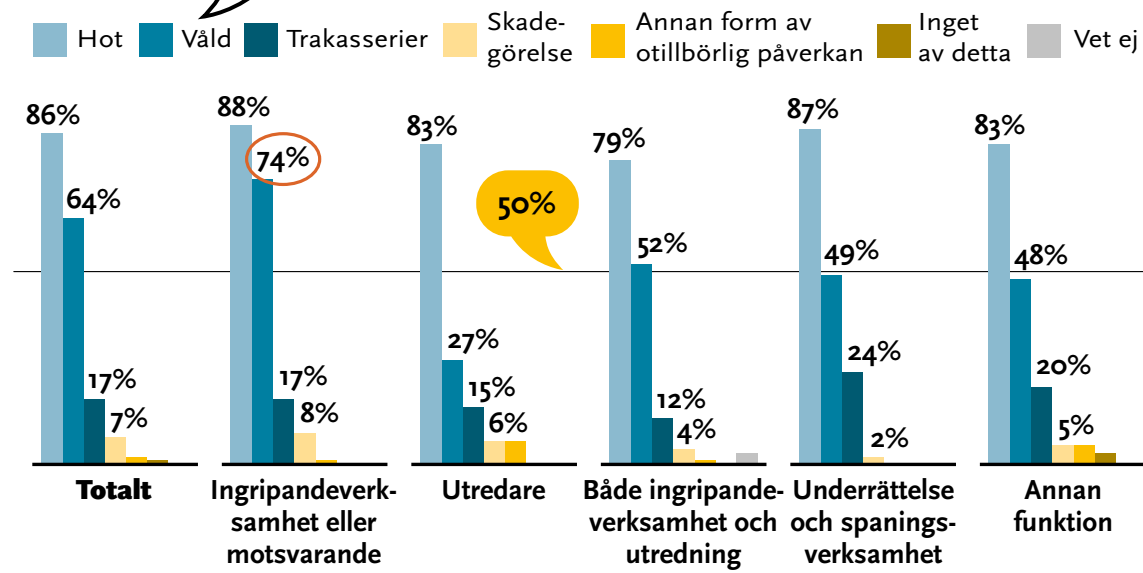

AV DE UTSATTA INOM INGRIPANDEVERKSAMHETEN har 88 procent blivit utsatta för hot. 74 procent svarade att de blivit utsatta för våld.

Bland de utsatta som jobbar med underrättelse- och spaningsverksamhet uppger 87 procent att de utsatts för hot och 49 procent att de utsatts för våld.

Lägst är utsattheten för våld bland dem som arbetar inom utredningsverksamheten, 27 procent, men även där ligger hotnivån högt; 83 procent har utsatts under tolv månadersperioden.

Vad av följande har du blivit utsatt för? (kryssa för alla som stämmer in)

Bas: samtliga, n=2061

Olika former av våld

När de svarande längre in i undersökningen ställdes inför svarsalternativ med olika former av våld ökade andelen som uppgav att de utsatts. I en tidigare fråga uppgav 64 procent av de hot- och våldsutsatta att de utsatts just för våld i tjänsten. Men när svarsalternativet våldsamt motstånd senare presenterades svarade hela 79 procent att de utsatts. Våldsamt motstånd är den form av våld som poliser är utbildade för att bemöta och som de ofta har en mental beredskap för.

LPO Uppsala/Knivsta @polismuppala - 9 Jun 2016
Dessa 2 stenar var något i kontakt med poliser i HBT i Stenhamnen.
Bilden visar en poliser, på knivsta som kastades mot poliser i Stenhamnen i Uppsala sommaren 2016.

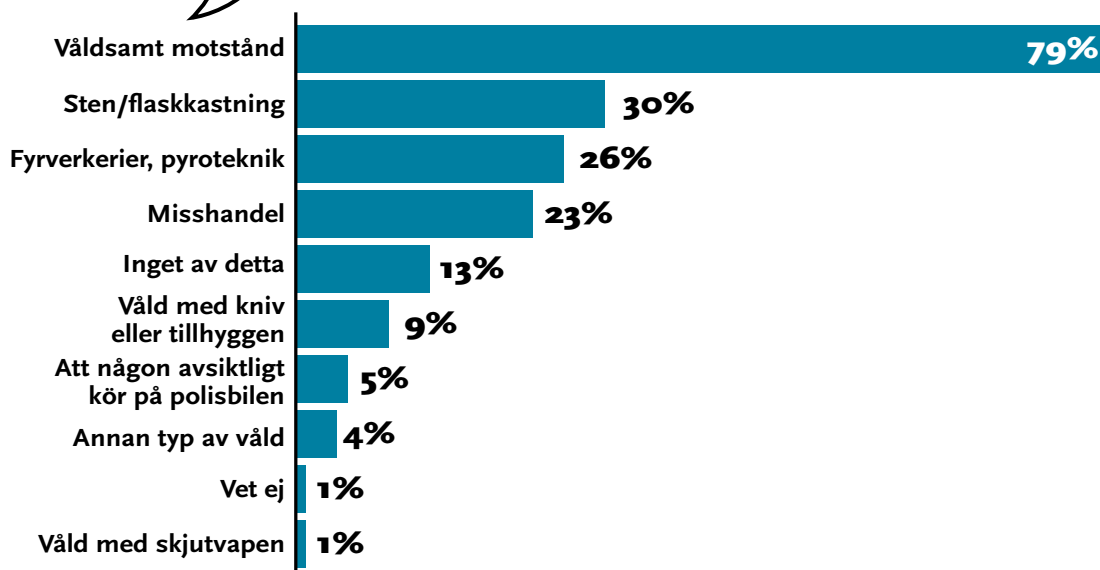
av

Bilden visar stenar som kastades mot poliser i Stenhamnen i Uppsala sommaren 2016.

I den här undersökningen har Polisförbundet för första gången – med anledningen av utvecklingen under senare år – också ställt frågor om utsatthet för sten-/flaskkastning samt beskjutning med fyrverkerier/pyroteknik. 30 respektive 26 procent av de utsatta har drabbats av detta.

Av de hot- och våldsutsatta har 23 procent utsatts för misshandel. När det gäller såväl misshandel som våldsamt motstånd, sten-/flaskkastning samt fyrverkerier/pyroteknik är utsattheten störst hos dem som tjänar mindre än 27 000 kronor i månaden.

Vilken form av våld har du blivit utsatt för?

Bas: har blivit utsatt, n=726

Olika former av våld – med polisernas egna ord

DÅ UNDERSÖKNINGENS SVARSALTERNATIV täcker in flera typer av våld har endast ett fåtal svarande valt att göra tillägg i fritextfältet, men utöver svarsalternativen nämns bland annat:

”Avsiktig påkörning av flyende fordon”.

”Höll på att bli ihjälkörd av personbil”.

”Granat mot polishuset”.

”Grön laser”.

”Biten av människa”.

”Kanyler”.

”

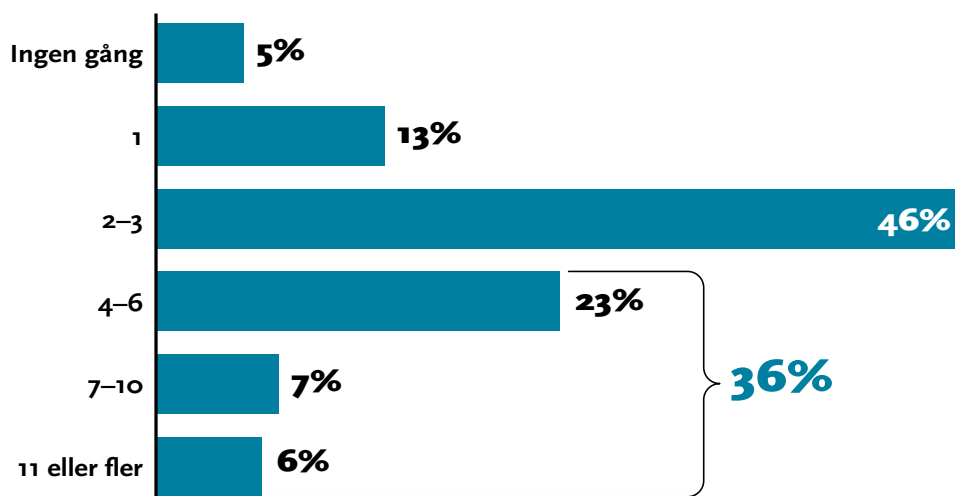
”Du ska dö. Jag ska döda dig”

Citat från Polisförbundets undersökning

Upprepade hot

Av de poliser som blivit utsatta för hot de senaste tolv månaderna har 82 procent drabbats två gånger eller fler. 36 procent har blivit utsatta för hot minst fyra gånger.

Hur många gånger under de senaste 12 månaderna har du, inom ditt yrke som polis, blivit utsatt för **hot** i tjänsten?

Bas: har blivit utsatt för hot, n=626

Olika former av hot – med polisernas egna ord

VERBALA HOT är vanligast. De kan yttra sig som exempelvis hot om misshandel eller som dödshot. Det är också vanligt med hot som inkluderar polisens familj. Exempel ur undersökningen:

”Man sa att man skulle hugga ihjäl min fru och mina barn. Att vi ska göra upp. Man ska ta reda på var jag och min familj bor”.

”Skulle skära halsen av mig och leta upp min fru och våldta henne”.

”Du vet att du inte alltid är polis. Jag hittar dig det vet du!”

”Tar du en kula i huvudet?”

”Jag ska spräcka skallbenet på dig din snutfitta”.

AV UNDERSÖKNINGEN FRAMGÅR OCKSÅ hur polisens barn drabbas:

”Barnen har blivit trakasserade av kriminella på grund av mitt arbete”.

”Busar som hänger runt tomten, påpekar att dom vet vilka tider barnen åker buss till och från skolan”.

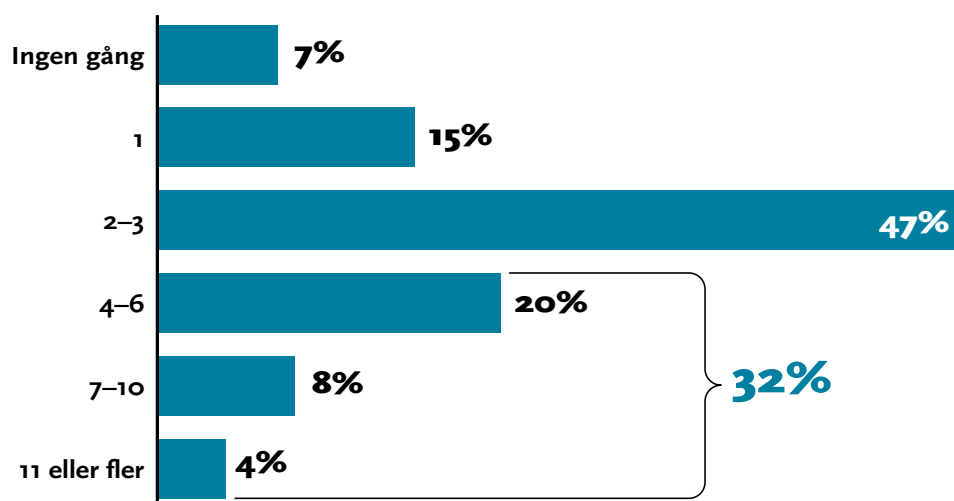
”Dottern hotad och uthängd i sociala medier på grund av mitt arbete”.

”Att barnen inte ska leva till vuxen ålder med anledning av att jag är snut”.

Upprepat våld

79 procent av samtliga våldsutsatta drabbades mer än en gång under tolv månadersperioden. 32 procent av de våldsutsatta drabbades fyra gånger eller fler. En liten andel (fyra procent) drabbades över elva gånger på ett år.

Hur många gånger under de senaste 12 månaderna har du, inom ditt yrke som polis, blivit utsatt för **våld** i tjänsten?

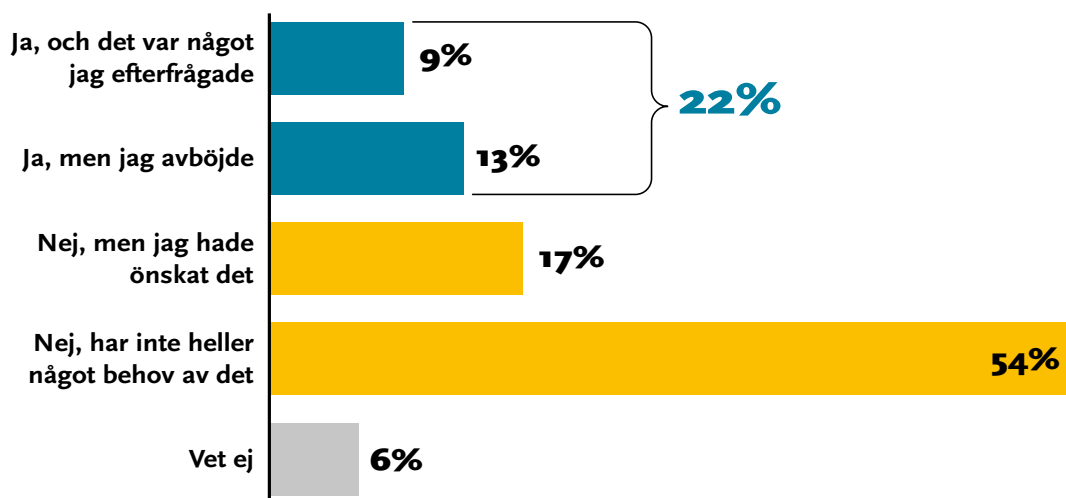
Bas: har blivit utsatt för våld i tjänsten, n=468

Ovanligt med stöd till utsatta

Drygt hälften av dem som utsatts uppger att de inte har haft något behov av stöd. 17 procent uppger att de inte fått stöd men hade önskat detta.

22 procent blev erbjudna stöd. Av dessa avböjde 13 procent den erbjudna hjälpen.

Har du blivit erbjuden någon form av stöd av arbetsgivaren efter att ha blivit utsatt för våld, hot, trakasserier eller skadegörelse?

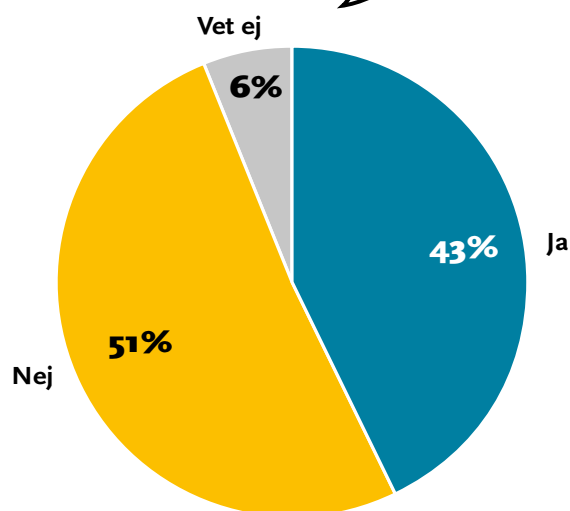

Bas: har blivit utsatt, n=726

Låg kännedom om rutiner

Varannan polis känner inte till vilka rutiner som gäller på arbetsplatsen om de utsätts för hot, våld och trakasserier.

Känner du till vilka rutiner som gäller på din arbetsplats om du utsätts för hot, våld, trakasserier på grund av ditt arbete?

Bas: samtliga, n=2061

POLISFÖRBUNDETS KRAV

Skärp straffen för brott mot blåljuspersonal

Hot och våld mot blåljuspersonal samt skadegörelse av uttryckningsfordon har blivit återkommande inslag i flera utsatta områden. Poliserna själva uppfattar det som att utsattheten ökat under de senaste två åren.

Det här gör det än viktigare än tidigare att markera allvaret i att begå brott mot blåljuspersonal. Det är en brottslighet som inte bara kan skada den enskilde i dennes yrkesutövning utan som också kan leda till att hjälpbehövande drabbas. I värsta fall kan det leda till att någon dör för att blåljuspersonal hindras från att utföra sitt arbete.

I december 2016 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredning för att analysera hur det straffrättsliga skyddet för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner kan moderniseras. Till särskild utredare utsågs riksåklagare Anders Perklev som senast i juni 2018 ska redovisa sina förslag.

I direktiven till utredningen står bland annat att det är ”oacceptabelt att samhällsnyttiga funktioner som har till uppgift att hjälpa och skydda andra angrips och hindras från att fullgöra sina uppgifter”. Utredaren ska ta ställning till om det straffrättsliga skyddet bör konstrueras på ett annat sätt än i dag eller behöver omfatta ytterligare brottsliga gärningar. Han ska vidare överväga förändringar när det gäller gradindelningen av relevanta brott samt lämna förslag på de författningsförändringar som behövs.

Sådant som kommer att ses över är bland annat straffbestämmelserna för våld eller hot mot tjänsteman samt förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd – det våldsbrott som är vanligast att poliser utsätts för.

Polisförbundet utgår från att utredningen kommer att leda till att regeringen senare lämnar förslag på lagändringar som innebär en skärpt syn på brott mot blåljuspersonal med strängare straff som följd. Tydliga insatser krävs för minskat hot och våld mot polisen. Där ingår också behovet av tydligare lagföring och snabbare processer.

För en reell förändring krävs även att Polismyndigheten inför tydliga rutiner för anmälningar av utsatthet för hot och våld. Utsattheten måste synliggöras internt och fler anmälningar måste göras om man vill att brotten ska leda till rättsliga konsekvenser.

Stärk polisens rätt till kränkingsersättning

Ett offer för ett brott har enligt skadeståndslagen rätt till en särskild form av så kallat ideellt skadestånd, en kränkingsersättning. För att en sådan ersättning ska betalas ut krävs att brottet inneburit en allvarlig kränkning i form av exempelvis hot eller våld.

Men när det gäller bedömningen av hur allvarligt ett brott varit, det så kallade allvarlighetsrekvisitet, görs olika bedömningar beroende på vilket yrkesgrupp offret tillhör. Polis, ordningsvakter och till och med lärare hör till de yrkesgrupper som anses ha bättre förutsättningar än andra när det gäller att tåla brottsliga angrepp som sker under yrkesutövningen. De kan därmed bli utan den kränkingsersättning som de skulle ha beviljats för samma gärning om de utsatts för brottet i ett annat yrke.

Ett uppmärksammat exempel är en dom från Lunds tingsrätt i maj där tre poliser blev utan kränkingsersättning efter ett åtal om sexuellt ofredande. Trots att gärningsmannen uttalade flera sexuella hot, en rad kränkande könsord och ett uttalande som löd ”hoppas att din dotter blir våldtagen nästa gång” friades han från brott. Enligt rätten var uttalandena bara ett sätt att göra polisernas jobb obehagligt och mannen hade ingen ”tydlig sexuell inriktning” eller ”ett tydligt sexuellt intresse”. Poliserna blev utan ersättning för att rätten ansåg att de inte ens blivit utsatta för brott.

Ett annat uppmärksammat fall gäller en polis i Stockholmsområdet som av Svea hovrätt nekades ersättning trots ett knytnävsslag i ansiktet. Avslaget motiverade rätten med att slaget utdelades när polisen tryckte upp en våldsam man mot en vägg och då utdelade ett batongslag mot hans ben. Eftersom polisen tillgripit våld måste hon ha haft en ”mental beredskap inför att mötas av fysiskt motstånd”. Därmed ansågs kränkningen inte så allvarlig att det berättigade till kränkingsersättning.

– Jag tycker att justitieministern borde tillsätta en utredning om kränkingsersättning till poliser och andra liknande kategorier. Jag tror inte att lagstiftarens vilja var att särbehandla poliser i den här utsträckningen, sade då Mårten Schultz, professor i civilrätt vid Stockholms universitet, till SVT Nyheter Stockholm.

Mårten Schultz hör till dem som upprepade gånger uttryckt sig kritiskt när exempelvis hotade och misshandlade poliser blivit utan kränkingsersättning med motiveringen att det är sådant de får räkna med i yrket. Schultz anser att undantag från rätten till kränkingsersättning utnyttjas i för hög utsträckning vilket han i ett resonemang i Svensk Juristtidning (2013/314) tolkar som att vissa domstolar ”närmast kommit att betrakta det som att det finns generella undantag för särskilda yrkesgruppers rätt till skadestånd vid vissa brott”.

Han anser att utgångspunkten ska vara att den som utsatts för ett allvarligt brott ska ha rätt till ersättning och att undantagen från ersättning bör bli mer sällsynta.

Polisförbundet anser att det är orimligt att polisens rätt till kränkingsersättning i så hög grad resoneras bort i landets domstolar. Polisens rättigheter måste stärkas, både i form av lagskärpningar gällande hot och våld mot blåljuspersonal men också i form av en stärkt rätt till kränkingsersättning i egenskap av brottsoffer.

Höj anslaget och satsa på polislönerna

Polismyndigheten gick in i den stora omorganisationen den första januari 2015 utan de extramiljarder som den oberoende Genomförandekommittén begärt. Omorganisationen i sig slukade både energi och resurser. De extremt resurskrävande skjutningarna ökade och polisens arbetsbörda påverkades också av de stora migrationsströmmarna.

Polismyndighetens rapport om utsatta områden (juni 2017) visar också tydligt på de polisiära konsekvenserna av en negativ samhällsutveckling i vissa geografiskt begränsade områden. Ett ingripande som i ett annat område bara kräver en polispatrull kan här kräva mellan två och fyra patruller för att kunna utföras på ett säkert sätt. Fordon kan inte lämnas obevakade på grund av risk för skadegörelse. Enkla ingripanden kan resultera i hotfulla folksamlingar och i värsta fall angrepp och våldsamma upplopp. Annan blåljuspersonal hotas och attackeras och behöver polisens skydd.

De pengatillskott som skett sedan omorganisationen har varit mycket blygsamma i förhållande till behoven. Siffror för de första fem månaderna 2017 visar att samtliga polisregioner nu ligger på minus ekonomiskt. Man har helt enkelt inte fått de budgeterade pengarna för perioden att räcka till. För samma tidsperiod visar siffror från Polismyndigheten att man inte fått bukt med det höga övertidsuttaget. Ambitionen i budget var att ligga lägre än under 2016, men de ackumulerade siffrorna för 2017 visar att uttaget av övertid istället blivit högre.

Polisförbundet kräver ett rejält resurstillskott till Polismyndigheten i höstbudgeten. Det behövs för att klara myndighetens löpande verksamhet och för att höja lönerna.

Polisförbundets lönekrav grundar sig i att polisyrket är undervärderat. En kombination av låg lön och dåliga arbetsvillkor får poliser att lämna Polismyndigheten för arbetsgivare med bättre villkor och högre löner. Myndighetens egna statistik visar klart och tydligt att det blivit allt vanligare att poliser väljer att avsluta sin anställning. För att lappa igen de hål som uppstår i bemanningen krävs stora uttag av dyr övertid för att få verksamheten att gå runt.

Inflödet av nya poliser sker inte heller i den hastighet som politiker och polisledning önskat. Antalet platser på polisutbildningarna har utökats kraftigt men platserna har inte fyllts. Menar politikerna allvar med sina löften om tusentals fler poliser måste fler känna att det är värt att stanna kvar i yrket samtidigt som fler lockas att söka sig dit. Där är lönen en viktig del.

Inför obligatorisk yrkeshandledning

2006 fattade riksdagen beslut om obligatorisk professionell handledning för poliser, något som varit en naturlig del i arbetet i många år för exempelvis psykologer och inom socialtjänsten. Syftet med handledningen var att få till en regelbundet reflekterande aktivitet i arbetsgruppen för att få möjlighet till avlastning för utsattheten i arbetet (för att minska bland annat stress och risk för utbrändhet) och för att få till en diskussion och ett kunskapsutbyte. Tre år senare stod det klart att dålig ekonomi fått dåvarande Rikspolisstyrelsen att dra i bromsen för satsningen. Sedan dess har Polisförbundet lyft frågan om och om igen.

När Polisförbundet åter reser kravet på obligatorisk handledning kan vi dessutom luta oss mot de nya föreskrifter för organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4) som gäller sedan den 31 mars 2016. Av dem framgår att arbetsgivaren ska vidta åtgärder för att motverka att arbetsuppgifter och arbetssituationer som är starkt psykiskt påfrestande leder till ohälsa hos arbetstagarna.

Det handlar om exempelvis arbetsuppgifter och situationer där man möter människor i svåra situationer, där man själv utsätts för trauman, där man tvingas att lösa konflikter och fatta svåra beslut under press där också etiska dilemman ingår. Exempelen i Arbetsmiljöverkets föreskrift beskriver mycket väl de svåra situationer som poliser återkommande hamnar i. Där specificeras också vilka extra åtgärder arbetsgivaren bör överväga att vidta vid starkt psykiskt påfrestande arbete:

- Regelbundet stöd av handledare eller tillgång till annan expert inom området.
- Särskilda informations- och utbildningsinsatser.
- Hjälp och stöd från andra arbetstagare.
- Rutiner för att hantera krävande situationer i kontakter med kunder, klienter med flera.

Polisförbundets undersökning visar inte bara på utsattheten för hot, våld och trakasserier – händelser som riskerar att leda till ohälsa. Den visar också att varannan polis inte känner till vilka rutiner som gäller på arbetsplatsen om man blir utsatt och att poliser som efterfrågat stöd inte har fått det – helt i strid med gällande föreskrifter.

Upparbetade rutiner måste finnas och återkommande presenteras för medarbetarna. Det måste också finnas ett sammanhållet regelverk för användning efter en händelse. Rutiner och regelverk måste utvärderas kontinuerligt.

Polisförbundet kräver att poliser får kontinuerlig handledning av professionell kompetens för att kunna bearbeta de svårigheter de möter i jobbet. De riskerar annars psykisk ohälsa eller att fastna i cynism och en svartvit världsbild.

Handledning innebär även att gå igenom händelser tillsammans med kollegor, att lyfta fram såväl orosmoment som positiva erfarenheter där poliser kan lära av varandra och underlätta för varandra i arbetet. Handledning är också viktig för att lyfta etiska diskussioner om polisens roll och agerande i olika situationer. Det bidrar till en utveckling och ett lärande som inte bara gynnar enskilda poliser och Polismyndigheten utan som också gynnar medborgarna.

Personlig skyddsutrustning till samtliga i yttre tjänst

Polismyndigheten måste ta sitt ansvar gällande personlig skyddsutrustning till alla som behöver det. Utrustningen ska fungera och underhållas så att den är säker att användas och poliserna ska ges utbildning i hur man rätt använder den.

Återkommande lyfts exempel fram där poliser antingen inte haft tillgång till den utrustning de borde ha haft eller att utrustning i form av exempelvis västar inte funnits i rätt storlek vilket försämrar skyddet.

Myndighetens säkerhetsarbete måste ske mer systematiskt och långsiktigt. I ett hårdnat arbetsklimat där vi vet att också tillgången på skjutvapen ökat och där antalet skade- och dödsskjutningar eskalerat dramatiskt i de kriminella miljöerna (från omkring fyra per år i början av 1990-talet till omkring 30 per år de senaste åren, enligt Mikael Rying vid Polismyndigheten) får frågor om skyddsutrustning inte hanteras godtyckligt.

Medan de lätta skyddsvästarna bärs dagligen av polis i yttre tjänst hanteras de tunga västarna och de ballistiska hjälmarna olika. På vissa håll i landet tas den extra skyddsutrustningen med största självklarhet med i bilarna där man snabbt har den inom räckhåll. På andra håll förvaras utrustningen med samma självklarhet i anslutning till stationerna.

Det är inte rimligt att det saknas samsyn kring en så viktig fråga som den om snabb tillgång till förstärkt fysiskt skydd för poliser i yttre tjänst.

Kontinuerlig fortbildning

I ett långsiktigt, systematiskt säkerhetsarbete ingår också fortbildning. Vad som skett under senare år är att nödvändig utbildning skjutits på framtiden på grund av brist på resurser i form av personal. I en korrekt bemannad organisation ska planerad frånvaro för utbildning inte innebära något problem. En utbildning som blivit uppskjuten för många är den i polisiär konflikthantering som poliser i yttre tjänst ska repetera varje år. Enligt Polismyndighetens interna dokument omfattar den årliga uppdateringen 48 kurstimmar, alltså sex dagar, vilket långt ifrån alla får.

Enligt Polismyndighetens egna föreskrifter ska utbildningen omfatta bland annat: ”Kommunikation, mental förberedelse och stresshantering, taktik, fysiska tekniker och metoder, användning av batong, OC-spray och skjutvapen” samt ”skaderisker och omhändertagande av skador till följd av våldsanvändning”.

Upplägget innebär ett nödvändigt helhetsgrepp som uppskattas av många poliser.

Att dessa kunskaper uppdateras efter grundutbildningen gagnar inte bara den enskilde polisen och Polismyndigheten utan är också viktigt ur ett medborgarperspektiv. Syftet med utbildningen är bland annat att utföra rättssäkra ingripanden, att kommunicera på ett konfliktreducerande sätt, att använda våld på ett säkert, effektivt och hänsynsfullt sätt samt att utföra akut omhändertagande av skador på grund av våld.

En annan utbildning att särskilt nämna – och som är av yttersta vikt att den blir av – är utbildningen i pågående dödligt våld som blev omskriven efter polisens insats under den dödliga skolattacken i Trollhättan hösten 2015. Att som polis snabbt förstå att man befinner sig i en situation med pågående dödligt våld – det vill säga med en starkt motiverad gärningsman som det förmodligen inte kommer gå att förhandla med – kan vara avgörande för om gärningsmannen hinner döda fler eller inte.

Högst aktuell och absolut nödvändig att genomföra är även den så kallade terrorutbildningen. Sedan oktober 2010 råder ett förhöjt terrorhot i Sverige – en trea på en femgradig skala. Under några månader under 2015–2016 klassades hotet som högt, den näst högsta nivån.

Polismyndigheten har påpekat att det är bättre att kontinuerligt tillföra ny kunskap och förmåga till poliserna längst ut i organisationen istället för att ägna sig åt resurskrävande engångsinsatser. Att man inte förmår leva upp till de egna ambitionerna är oroväckande och blir ytterligare ett exempel på de negativa följderna av att inte ha tillräckligt många poliser i yttre tjänst.

Men ansvaret för numerären ligger inte bara på myndigheten. Politikerna måste skjuta till de pengar som behövs för att höja lönerna till en nivå som både lockar fler till polisyrket och får fler att stanna.

Bemanna underifrån och upp

I debatten om fler poliser låter det ibland som om det bara handlar om numerär. Men kravet på fler poliser handlar också om att få rätt poliser och om att få dem på rätt plats.

För att en ökad bemanning ska få verklig effekt på polisens arbetsmiljö och på resultaten krävs att bemanningen sker utifrån den lokala problembilden. Det måste helt enkelt ske en ordentlig kartläggning av hur situationen ser ut, vilka uppgifter som måste lösas och vilka resurser som krävs för att lösa dem.

I dagsläget handlar polisvardagen ofta om att lösa de mest akuta och de högst prioriterade ärendena. Vad som blir gjort därefter, och i vilken takt, beror i alltför hög grad på vilka resurser som för tillfället finns tillgängliga.

När bemanningen utgår från de faktiska behoven ryms givetvis även kontinuerlig fortbildning som handledning och ska inte behöva skjutas på framtiden på grund av resursbrist.

Polisförbundet

Tillsammans utvecklar vi en professionell polis